

Parteneriatul strategic România – Statele Unite. Importanța sa pentru securitatea Regiunii Extinse a Mării Negre

cercetător științific dr. Ioan Codruț LUCINESCU
Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”
ioancodrut@yahoo.com

Abstract

The Black Sea basin is a strategic region bordering the Greater Middle East and a key transit route for Caspian oil. US interests in the Black Sea area – energy transit, security, counterterrorism, proliferation of weapons of mass destruction (WMD), and the traffic in drugs, weapons, and people – have taken on particular significance since 9/11. The US needs a comprehensive regional policy to protect American interests and security.

On July 11th, 1997, on the occasion of the visit to Bucharest of the US President Bill Clinton, the Romania-US Strategic Partnership was launched. The Strategic Partnership represents an extended framework of cooperation aimed at strengthening the bilateral relations, supporting the reform process and the Euro-Atlantic integration of our country, and promoting Romania's role, as a factor of stability and security in South-Eastern Europe and the Black Sea region.

Keywords: strategic partnership, Black Sea region, security, cooperation, euro atlantic community

1. Introducere

La începutul secolului XXI, postura geopolitică a României este legată de problematica complexă a spațiului extins al Mării Negre, însă, importanța spațiului pontic pentru securitatea regională nu este o noutate în politica externă a țării noastre. De la începutul anilor '90, când URSS nu dispăruse încă, iar Comunitatea Europeană nu se gândea la extinderea teritorială și instituțională în spațiul european fost comunist, decidenții politici de la București vorbeau de integrarea la Marea Neagră ca despre un pendant al integrării europene. În anii ce au urmat, diplomația națională și-a multiplicat eforturile în capitalele occidentale pentru demonstrarea semnificației geopolitice a Mării Negre și a României ca țară riverană și potențial membră a NATO și UE.

Provocările la adresa securității din acest spațiu încorporează intrinsec atât problemele vechi, încă nerezolvate, cât și noi dimensiuni. Terorismul se suprapune peste problemele legate de crima organizată, conflictele înghețate, insecuritatea energetică și tranzițiile dificile din punct de vedere social. Situația conflictuală din Orientul Mijlociu a generat proliferarea terorismului internațional, incertitudinea politică din Caucaz a creat dificultăți pentru tranzitul resurselor energetice existente, iar eșecul democratizării în anumite țări estice a condus la subminarea relațiilor acestora cu comunitatea de securitate occidentală¹.

De aceea, interesele de securitate ale României pe termen mediu și lung, în spațiul extins al Mării Negre, vizează democratizarea, dezvoltarea economică, stabilitatea și orientarea regiunii spre integrare europeană, simultan cu sporirea importanței țării noastre ca actor regional.

Asumarea sarcinii de a contribui la edificarea unui climat de securitate și cooperare în regiune, precum și sprijinul activ pentru elaborarea unei strategii euro-atlantice cu focalizare pe Marea Neagră și Caucaz sunt elemente incluse și în *Strategia de Securitate Națională a României* (2006). Reliefăm faptul că, un întreg capitol din document, intitulat „România – vector dinamic al securității și prosperității în regiunea Mării Negre”, este rezervat acestei problematice².

Datorită experienței reușite înregistrate de-a lungul timpului în gestionarea unor complicate probleme de securitate, coeziunii manifestate și prezenței în organizație a Statelor Unite, Alianța Nord-Atlantică rămâne principalul garant al securității externe a României și după aderarea la Uniunea Europeană. Implicit, o relație specială cu SUA este absolut necesară atingerii dezideratelor de securitate urmărite de autoritățile române de-a lungul ultimelor două decenii, din momentul prăbușirii Uniunii Sovietice.

Dar această necesitate nu este o noutate, diplomația națională depunând eforturi deosebite, încă de la mijlocul anilor '90, pentru a deveni un partener credibil în relațiile cu marele învingător al Războiului Rece. Parteneriatul Strategic și evoluțiile ulterioare, culminând cu permanentizarea prezenței militare americane pe teritoriul României sunt evoluțiile firești ale acestui trend.

¹ George Cristian Maior, *Noul Aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului XXI*, Editura RAO, București, 2009, pp. 132-133.

² *Strategia de Securitate Națională a României. România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă*, București, 2006, pp. 22-25, <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, accesat la 28.05.2012.

2. Implicarea Statelor Unite în spațiul extins al Mării Negre

Pentru Statele Unite, Marea Neagră reprezintă un coridor strategic ce sprijină politica globală americană de consolidare a prezenței sale în Asia Centrală, un spațiu de interes major și concurență geopolitică în secolul XXI. Amintim faptul că, interesul manifestat de SUA față de zona Caucazului și Asiei Centrale are la bază rațiuni economice, exprimate încă din anii '90. În aprilie 1998, Departamentul american al Energiei a publicat un raport alarmant cu privire la strategia energetică națională, din care reieșea faptul că societatea americană a devenit periculos de dependentă de aprovizionarea externă cu hidrocarburi.

Conform previziunilor, în perioada 2002-2020, cererea de petrol în Statele Unite urma să crească cu 33%, iar cea de gaz cu 62%. Prin urmare, o prezență americană puternică în „noul Kuweit”, cum denumiseră specialiștii Asia Centrală, nu mai era o simplă opțiune geopolitică ci o necesitate strategică³.

De altfel, încă de la sfârșitul Războiului Rece, Zbigniew Brzezinski, fostul consilier pe probleme de securitate al președintelui Jimmy Carter și una din „eminențele cenușii” ale politicii externe americane din ultimele decenii, a intuit importanța geopolitică a spațiului central-asiatic. În cartea sa, publicată în anul 1997, *Adevărata alegere sau Noua dezordine mondială și dilemele sale*, Brzezinski afirma: „În cursul următoarelor decenii, regiunea cea mai instabilă și cea mai periculoasă – în stare să arunce planeta în haos – va fi cea a *Balcanilor mondiali*”⁴. Din punctul de vedere al intereselor americane, configurația geopolitică actuală în principala zonă producătoare de energie lasă de dorit... în sudul Caucazului și în Asia Centrală, unde noile state independente exportatoare de petrol se află încă în faza incipientă a consolidării politice... regiunea este expusă influențelor Rusiei și Iranului”.

Recomandările diplomatului american, coroborate cu interesele companiilor energetice americane s-au materializat prin adoptarea de către Congresul SUA, în august 1999 a *Silk Road Strategy Act – SRSA*; documentul se înscrie în logica ajutorului „pentru independența economică și politică a țărilor din sudul Caucazului și din Asia Centrală”, vizând, practic, recrearea „Drumului Mătăsii”. În noiembrie 1999, în timpul

³ Roumiana Ougartchinska, Jean Michel Carré, *Războiul gazelor*, Editura ANTET, Prahova, 2009, pp. 115-116.

⁴ În viziunea autorului, *Balcanii mondiali* includeau teritoriile fostei URSS, precum și Orientul Mijlociu și Iranul. Erau *Balcanii Eurasiei*, unde se găsesc cele mai importante rezerve de petrol și gaze naturale exploatabile ale planetei.

reuniunii OSCE de la Istanbul, erau anunțate primele proiecte de penetrare americană a spațiului ex-sovietic: oleoductul Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) și gazoductul Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE)⁵.

Nivelul de influență și control pe care singura superputere existentă îl va exercita în spațiul central-asiatic va determina, în mare măsură, atât evoluția competiției globale dintre Washington și Beijing, cât și gradul în care Federația Rusă se va conecta la politica comunității euro-atlantice.

De asemenea, capacitatea Washingtonului de a modela agenda Mării Negre și a spațiului caucazian oferă SUA posibilitatea de a integra ambele puteri regionale – Rusia și Turcia – în alianța occidentală anti-teroristă. Pe de altă parte, un eventual eșec al administrației americane în a domina geopolitica Regiunii Extinse a Mării Negre oferă Moscovei și Ankarei resurse substanțiale pentru a desfășura jocuri strategice autonome și a-și promova interesele, nu neapărat în concordanță cu viziunile Uniunii Europene, NATO și ale Statelor Unite.

Focalizarea atenției opiniei publice americane asupra necesității securizării și stabilizării Europei Centrale și de Sud-Est a dus la o vizibilitate mai redusă a Mării Negre în politica externă americană în primul deceniu post-Război Rece. Atentatele de la 11 septembrie 2001 și direcționarea acțiunii politico-militare a Washingtonului spre Orientul Mijlociu și Asia Centrală, precum și folosirea pe scară largă de către Federația Rusă a „armei energetice”, ca principal instrument de politică externă în raporturile cu Uniunea Europeană⁶, au determinat oficialii americani să elaboreze o strategie dedicată promovării intereselor SUA în Regiunea Extinsă a Mării Negre (REMN).

De altfel, la întrebarea „De ce Statele Unite și-au structurat obiectivele în REMN într-o strategie coerentă, atât de târziu?”, răspunsul îl dă, în anul 2006, Mark Pekala, asistentul Secretarului de Stat al SUA pentru Afaceri Europene și Eurasiatice. „Până de curând, noi, Guvernul SUA, nu am privit Regiunea Mării Negre ca pe o regiune în sine, ca pe o zonă aparte căreia să-i fie dedicat un set special de politici... Am lucrat peste un deceniu și jumătate sau mai mult pentru soluționarea conflictelor înghețate. La fel, ori mai mult, am lucrat pentru promovarea democrației, societății civile și pentru instituțiile unor guverne și societăți sănătoase în aceste zone. Am încercat să promovăm reforme economice care să încurajeze comerțul și să aducă o mai mare prosperitate și am vorbit multor state din zonă despre energie... Am fost foarte activi pe aceste fronturi, dar nu am adunat totul

⁵ Roumiana Ougartchinska, Jean Michel Carré, *op. cit.*, p. 118.

⁶ Andrew Cottey, *Security in the New Europe*, PALGRAVE MACMILLAN, 2007, p. 121.

într-un set clar de obiective pentru Marea Neagră și într-o Strategie pentru Marea Neagră”⁷.

Această „atenție”, relativ târzie, poate fi înțeleasă și prin prisma faptului că, conceptul de Regiune Extinsă a Mării Negre a fost lansat de către cercetătorii americani Ronald D. Asmus și Bruce P. Jackson abia în iunie 2004, într-un studiu publicat în revista „Policy Review”⁸. Principala justificare pe care autorii o oferă interesului regăsit pentru această regiune rezidă în schimbările radicale pe care le suferă mediul internațional de securitate după 11 septembrie 2001. Multitudinii de reconsiderări de priorități în ierarhia riscurilor de securitate și reșezări de rol și importanță pe harta geopolitică și geostrategică a lumii se adaugă procesele de extindere a NATO și Uniunii Europene, care aduc cele două organisme internaționale de securitate în vecinătatea arealului amintit. Completează tabloul considerente ce țin de resursele regionale, îndeosebi de cele energetice, vitale în asigurarea securității UE⁹.

Cu toate că expresia ca atare este introdusă în circuitul academic odată cu acest articol, procesul de configurare și structurare a conceptului este mai vechi. Putem spune că preocupări care să cristalizeze ideea în discuție încep să se afirme la nivelul anului 2000, fiind inaugurate de analize dezvoltate de către unele dintre cele mai importante institute de studii de securitate și apărare europene¹⁰.

Într-un alt articol de referință, *The Soft War for Europe's East*, Bruce P. Jackson expune, în iulie 2006, viziunea americană a unei „mari Mări Negre”, unde promovarea democrației ar veni să contracareze ambițiile „revanșarde” ale Moscovei. În acest spațiu, obiectivele și valorile occidentale și cele ale Rusiei sunt incompatibile, argumentează influentul om politic american. Practic, aici „se vor defini pentru prima dată, la 150 de ani de la asediul Sevastopolului, relațiile între Rusia și Europa în primele decenii ale secolului XXI”¹¹.

⁷ Mark Pekala, *Remarks at the „Economic Development Security in the Black Sea Region”*, Center for Strategic and International Studies Conference, Washington DC, October 31, 2006.

⁸ Ronald D. Asmus, Bruce Jackson, *The Black Sea and the Frontiers of Freedom*, in „Policy Review”, June-July 2004, pp. 17-26.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Graeme P. Herd, Fotios Moustakis, *Black Sea Geopolitics: Dilemmas, Obstacle & Prospects*, Conflict Studies Research Center Series, G84, Sandhurst, UK, July 2000, <http://www.defac.ac.uk/colleges/cscr>; Mustafa Aydin, *Europe's next Shore: The Black Sea Region after EU Enlargement*, Institute for Security Studies, European Union, Occasional Papers, No. 53, Paris, June 2004 etc.

¹¹ Bruce P. Jackson, *The Soft War for Europe's East*, in Ronald Asmus (editor), *Next Steps in Forging a Euro Atlantic Strategy for the Wider Black Sea*, Washington D. C.: George Marshall Fund of the United States, 2007, p. 105.

Urmărind euro-atlantizarea bazinului Mării Negre, politica americană trebuie să promoveze „revizionismul geopolitic”, pentru înlocuirea *status-quo*-ului actual care avantajează prin definiție Federația Rusă și Turcia. Aceste state au dezvoltat formate regionale de gestiune a problematicilor subsistemului geopolitic al Mării Negre care, în esența lor și sub aspectul soluțiilor asumate în raport cu amenințările de securitate, rămân mecanisme conservatoare, pro status-quo. Practic, în opinia lui Bruce Jackson, strategia de „revizionism geopolitic” își propune înlocuirea clasicului sistem de balanță a puterii având caracteristici de secol al XIX-lea (controlul politic, economic și militar al Mării Negre divizat între imperiile Rus și cel Otoman)¹².

În ansamblu, o astfel de strategie urmărește înlocuirea preeminenței celor două puteri cu un sistem regional cooperativ, interdependent, format din state democratice sprijinite prin mijloace eficiente de Statele Unite și Uniunea Europeană. Logica acestei construcții rezidă în crearea unei structuri regionale auto-sustenabile care să protejeze tinerele democrații ex-comuniste de tentațiile unor politici de forță. O altă componentă majoră a acestui revizionism geopolitic vizează contestarea acelor norme care permit menținerea unui monopol considerat de elita americană drept anacronic pentru secolul XXI, precum prevederile Convenției de la Montreux din iulie 1936, care stabilesc controlul militar unic al Ankarei asupra Strâmtorilor.

În logica aceleiași proiecții strategice, o miză majoră euro-atlantică este aceea a deschiderii/permeabilizării spațiului pontic de către instituțiile europene în scopul securizării coridorului energetic al Mării Negre, o componentă vitală în asigurarea tranzitului hidrocarburilor dinspre statele producătoare din Asia Centrală spre statele consumatoare ale Europei. Miza rămâne securizarea unui traseu energetic alternativ în scopul reducerii dependenței europene de furnizorul principal de gaze – Federația Rusă.

Evoluțiile geopolitice și geoeconomice ulterioare vin în sprijinul ideilor formulate de Bruce Jackson, fragilitatea democrațiilor post-sovietice neputând asigura ireversibilitatea reformelor democratice inițiate sau dorite de societățile respective.

Documentul integrator al politicii SUA în spațiul lărgit al Mării Negre – *Strategia adoptată de administrația Bush în anul 2007* – reprezintă rezultatul inițiativelor și opiniilor unor personalități marcante ale vieții publice americane, oameni politici, specialiști în relații internaționale, economiști etc., exprimate atât de la tribuna Congresului cât și în cadrul unor think-tank-uri prestigioase. Toate acest voci au reliefat necesitatea

¹² *Ibidem.*

implicării mai active în geopolitica și geostrategia regiunii, solicitând administrației Bush să elaboreze „o strategie realistă de întărire a securității și stabilității în bazinul Mării Negre”¹³.

În vederea elaborării acestei strategii, elita științifică americană a recomandat mai multe direcții pe care administrația americană să le promoveze:

- sporirea cooperării și coordonarea acțiunilor cu Uniunea Europeană, care a dezvoltat deja instrumente politice, economice și financiare prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate (European Neighborhood Policy – ENP);

- încurajarea reformelor democratice și economice din zona Mării Negre;
- stimularea cooperării cu state non-NATO în cadrul Programului

Parteneriat pentru Pace;

- sprijinirea României și Bulgariei, noile state membre NATO pentru un rol mai relevant în regiune, concomitent cu consolidarea relațiilor cu Turcia pentru risipirea temerilor acesteia legate de diminuarea rolului său strategic la Marea Neagră (România și Bulgaria trebuie să aibă un rol determinant în arhitectura regională de securitate, SUA urmând să le sprijine inițiativele);

- întărirea alianței cu România și Bulgaria și acordarea de asistență militară, în cadrul pregătirii pentru intervenție în situații de urgență și sprijin cu tehnică adecvată;

- presiuni politice asupra Federației Ruse în scopul ridicării sancțiunilor economice impuse Georgiei și revitalizarea convorbirilor multilaterale privind găsirea unei soluții durabile pentru „conflictele înghețate”, prin intermediul ONU și OSCE;

- extinderea înțelegerilor economice bilaterale cu statele din bazinul Mării Negre, pentru investirea de capital american în infrastructura de transport a petrolului și gazelor din zona Caspică în Europa¹⁴.

În acest sens, strategia americană a urmărit, consecvent, să încurajeze guvernele pro-occidentale din Georgia și Ucraina în adoptarea politicilor prin care procesul de reformă al statelor respective să capete un caracter ireversibil. Acțiunea militară rusă din august 2008, alegerile din Ucraina câștigate de candidatul pro-rus (februarie 2010) sau consolidarea statutului Ankarei ca putere regională a cărei agendă de politică externă nu mai este deplin racordată la direcțiile Bruxellesului și Washingtonului reprezintă evoluții care întârzie, pe moment, derularea în condiții optime a inițiativelor americane în regiune.

¹³ A se vedea pe larg: Ariel Ph. D. Cohen and Conway Irwin, *U.S. Strategy in the Black Sea Region*, în Background, No. 1990, December 13, 2006, Published by The Heritage Foundation, <http://www.heritage.org/research/RussiaandEurasia/bg1990.cfm>, accesat la 10.11.2010.

¹⁴ *Ibidem*.

3. Parteneriatul strategic România – Statele Unite ale Americii

Parteneriatul Strategic, lansat la 11 iulie 1997, cu prilejul vizitei la București a președintelui Statelor Unite, Bill Clinton, și-a propus ca obiectiv prioritar consolidarea relațiilor dintre România și SUA în domenii de interes strategic pentru ambele țări, fiind un mecanism avansat de colaborare în susținerea păcii și stabilității în Europa de Sud-Est¹⁵.

Cooperarea în cadrul Parteneriatului a determinat o dezvoltare substanțială a relațiilor bilaterale pe fondul unui intens dialog politic, fiind crucială pentru securitatea regională și promovarea democrației în vecinătatea noastră imediată.

Profilul strategic al relației bilaterale cu Statele Unite se înscrie, de la mijlocul anilor '90, pe următoarele coordonate¹⁶:

- colaborarea pe probleme de securitate regională, precum stabilizarea Europei de Sud-Est și a Regiunii Extinse a Mării Negre;
- dezvoltarea colaborării economice și creșterea volumului schimburilor comerciale bilaterale;
- cooperarea militară;
- combaterea riscurilor neconvenționale.

Prezența militarilor români în teatrele de război din Irak și Afganistan și stabilirea unor facilități militare americane strategice pe teritoriul României sunt rezultanta acestei orientări pro-americane. De altfel, Strategia de Politică Externă Națională prezentată de Ministerul Afacerilor Externe la 20 ianuarie 2005 identifică parteneriatul bilateral ca reper esențial de acțiune pe plan extern.

La 6 decembrie 2005, Condoleezza Rice, secretarul de stat al Statelor Unite, a semnat la București *Acordul de Acces* care reglementa staționarea forțelor armate americane pe teritoriul României, conform viziunii exprimate în *Global Defense Posture Review*. Acest document (adoptat în anul 2004) a reprezentat strategia Pentagonului de reexaminare a dispozitivului său militar global, ca urmare a noilor realități geostrategice mondiale: mutarea frontierelor NATO și prefigurarea extinderii a Uniunii Europene în regiunea Mării Negre, apariția de zone „fierbinți” în spații îndepărtate de continentul european – Asia Centrală și Orientul Mijlociu sau susținerea acțiunilor de combatere a terorismului la nivel global. Se avea în vedere apariția unui nou tip de instalații militare, prin materializarea conceptului de baze mobile, temporare, care să sprijine acțiunile forțelor militare ale viitorului ce vor excela prin „capacitate, agilitate și rapiditate operațională”¹⁷.

¹⁵ *Parteneriatul strategic România-SUA*, <http://www.mae.ro/node/4944>, accesat la 18.11.2011.

¹⁶ Cătălin Târtaș, *Evoluția Parteneriatului Strategic România-SUA*, http://www.armyacademy.ro/reviste/1_2004/ParteneriatulstrategicRomânia.pdf

¹⁷ Vasile Popa, *Redislocarea bazelor militare ale SUA în Europa de Est – România*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 23.

Acordul, intrat în vigoare la 21 iulie 2006, a vizat câteva amplasamente (baza aeriană de la Mihail Kogălniceanu, baza de antrenament Babadag, zonele de antrenament Cincu și Smârdan), care urmau a fi utilizate de forțele americane. Prezența Statelor Unite în spațiul pontic a fost consolidată prin încheierea unor acorduri similare cu Bulgaria, în aprilie 2006: poligonul de la Novo Selo, bazele aeriene Bezmer și Graf Ignatievo, de lângă Plovdiv, sunt utilizate de americani.

Se prevedea ca Washingtonul să poată utiliza bazele românești și bulgare pentru antrenamente, inclusiv pentru exerciții comune și multilaterale în diverse formate de colaborare, pentru furnizarea de provizii și ca puncte de tranzit pentru teatrele de operațiuni din Afganistan și Irak¹⁸. Practic, Statele Unite au posibilitatea să staționeze în spațiul Mării Negre de la 5.000 la 10.000 de militari, prin rotație sau permanent în ambele țări.

Noile locații militare se constituie în instrumente eficiente de transpunere în practică a strategiei externe americane de întărire a securității și stabilității zonelor Balcanilor și Mării Negre, ale Caucazului și Asiei Centrale sau Orientului Mijlociu. Pe de altă parte, acestea se vor integra în rețeaua globală de baze a SUA, asigurând, împreună cu instalațiile militare din fostele republici sovietice din Asia Centrală și cele din Orientul Mijlociu și Africa, securitatea surselor de petrol caucazian și a rutelor de transport a acestuia, contracararea amenințărilor generate de exportul radicalismului islamic dinspre zonele aflate pe „axa răului” spre cele cu conflicte interconfesionale latente, gestionarea stărilor de criză și conflictuale eurasiatice, a instabilității regionale și a factorilor de risc terorist global¹⁹.

Intervenția forțelor americane și ale NATO dincolo de „zona de siguranță din Europa”, în „zona de haos din afara ei”, conform celor enunțate de specialistul militar american Robert Cooper, se va sprijini, decisiv, pe noile capacități de răspuns din sud-estul Europei; astfel, la Baza de la Mihail Kogălniceanu se află stabilit, din ianuarie 2010, Comandamentul Forței Operaționale Întrunite Est, de unde vor fi coordonați atât militarii americani din Bulgaria, cât și cei staționați în România.

Este de așteptat ca, pe măsură ce prezența americană în Regiunea Extinsă a Mării Negre se consolidează, importanța acestui spațiu va crește exponențial, guvernul SUA fiind interesat din ce în ce mai mult în asigurarea securității cetățenilor săi și funcționarea în deplină siguranță a plasamentelor economico-militare realizate în zonă. Putem aprecia că

¹⁸ Seth Robson, *New bases in Bulgaria, Romania cost U. S. over \$ 100M*, Stars and Stripes, October 17, 2009, <http://www.stripes.com/news/new-bases-in-bulgaria-romania-cost-u-s-over-100m-1.95658>, accesat la 3.04.2010.

¹⁹ Ioan Bidu, Cristian Troncotă, *Coordonate de securitate*, Editura ANI, București, 2005, pp. 224-225.

prezența militară constantă a Statelor Unite în spațiul Mării Negre, așa cum a fost statuată prin Doctrina din anul 2007 și acțiunile ulterioare, va spori și eficiența formatelor de cooperare regională, numeroase dar care nu funcționează, încă, la parametrii doriți.

Efecte de mare însemnătate vor exista și ca urmare a instalării în România și în bazinul Mării Negre a elementelor noului sistem american de protecție anti-balistică.

La 17 septembrie 2009, președintele SUA Barack Obama a anunțat decizia de a dezvolta o abordare gradual-adaptivă (*Phased Adaptive Approach*) pentru sistemul american de apărare antirachetă în Europa, care să protejeze mai eficient atât forțele NATO desfășurate pe continent, cât și teritoriul SUA și al aliaților săi. În esență, este vorba despre un alt proiect, mai realist și mai ușor de transpus în practică decât cel al administrației Bush²⁰.

Această abordare prezintă o serie de avantaje clare față de planul fostei administrații americane²¹:

- crește capacitatea sistemului de a apăra Europa, în condițiile în care amenințările reprezentate de rachetele cu rază scurtă sau medie de acțiune sunt în creștere (în acest sens, varianta propusă de actuala administrație americană ține cont și răspunde celor mai noi evaluări privind riscurile de atacuri cu rachetă);

- răspunde amenințărilor actuale și este de natură să încorporeze rapid noi tehnologii, pe măsură ce amenințările evoluează (sistemul antibalistic bazat pe rachetele SM-3 este ușor de adaptat și modernizat, având și rază lungă de acțiune, peste 500 de km);

- acoperă integral teritoriul României (și, în final, al tuturor statelor aliate); varianta administrației anterioare nu asigură protecție anti-rachetă decât pentru o porțiune redusă de teritoriu în nord-vestul României²².

Decizia administrației Obama are și o încărcătură politică deosebită: este un semnal clar că SUA acordă țărilor din sud-estul Europei, un rol sporit în noua configurație geopolitică a intereselor mondiale americane. Coordinarea sporită a politicilor de securitate ale României și Bulgariei,

²⁰ THE WHITE HOUSE. Office of the Press Secretary, *Fact Sheet on US Missile Defense Policy. A „Phased, Adaptive Approach” for Missile Defense in Europe*, September 17, 2009, disponibil la http://www.whitehouse.gov/the_press_office/FACT-SHEET-US-Missile-Defense-Policy-A-Phased-Adaptive-Approach-for-Missile-Defense-in-Europe, accesat la 08.02.2010.

²¹ Pentru detalii, a se vedea US Department of Defence, *Ballistic Missile Defence Review*, <http://www.defense.gov/bmdr/>; US Department of Defence, *The Missile Defense Agency (MDA)*, <http://www.mda.mil/about/about.html>, accesat la 12.06.2010.

²² *Valorificarea parteneriatelor strategice și a relațiilor bilaterale prioritare*, <http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=42651&idlnk=&cat=3>, accesat la 07.05.2011.

Poloniei, Cehiei sau țărilor baltice cu cea a Washingtonului se materializează prin prezența infrastructurii moderne americane pe teritoriul acestor state, elita politică și militară a SUA asumându-și prerogative legate de consolidarea securității societăților respective.

Washingtonul a stabilit ca obiectiv-țintă asigurarea, până în anul 2018, în proporție de sută la sută, a protecției aliaților NATO din Europa, împotriva unor eventuale atacuri cu rachete balistice cu rază intermediară și medie de acțiune declanșate de state ostile Occidentului, precum Iranul. Autoritățile de la București au răspuns rapid propunerii părții americane privind participarea României la abordarea gradual-adaptivă a sistemului de apărare antirachetă din Europa, prin aprobarea dată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în ședința din 4 februarie 2010.

Cele 24 de sisteme de interceptare de tip SM-3 (Standard Missile 3) instalate în cadrul bazei aeriene de la Deveselu, împreună cu sistemul radar amplasat în Turcia și devenit operațional în ianuarie 2012, vor trebui să fie capabile să anihileze un eventual atac cu rachete cu rază lungă de acțiune, inițiat de state din Orientul Mijlociu împotriva teritoriului statelor NATO²³.

În acest sens, *Declarația comună privind parteneriatul strategic pentru secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii*, adoptată la Washington la 13 septembrie 2011, arată că „România și Statele Unite salută decizia NATO din noiembrie 2010 de a dezvolta o capabilitate de apărare împotriva rachetelor care să ofere acoperire și protecție depline pentru toate populațiile, teritoriile și forțele NATO din Europa”²⁴.

Importanța acestui sistem pentru securitatea României este subliniată și în Strategia Națională de Apărare a Țării, unde se specifică: „proiectul bilateral dezvoltat cu SUA va reprezenta o contribuție concretă la dezvoltarea sistemului de apărare antirachetă preconizat de NATO”²⁵.

În deschiderea summitului Alianței Nord-Atlantice, desfășurat la Chicago (20-21 mai 2012), secretarul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen, a declarat operațională prima fază a instalării sistemului antirachetă destinat protejării Europei²⁶. Cu ocazia întâlnirii la nivel înalt, președintele Traian Băsescu a afirmat că, începând cu 20 mai 2012, o parte din sud-estul

²³ A se vedea pe larg *NATO Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMĐ)*, Public Diplomacy Division (PDD), January 2011, <http://www.nato.int>, accesat la 20.02.2012.

²⁴ US Department of State, *Joint Declaration on Strategic Partnership of the 21st Century Between the United States of America and Romania*, <http://www.state.gov/p/eur/rls/or/172241.htm>, accesat la 03.02.2012.

²⁵ *Strategia Națională de Apărare a Țării*, la <http://www.presidency.ro>, accesat la 08.04.2011.

²⁶ Este vorba despre prima dintre cele patru etape care vor conduce la instalarea completă a sistemului de apărare antirachetă, bazat pe tehnologie americană, pe continentul european, la orizontul anilor 2018-2020.

Europei și zone din teritoriul României sunt protejate antibalistic. Totuși, oficialul român a reiterat faptul că, țara noastră va fi deplin și permanent protejată numai după intrarea în funcțiune a componentelor terestre care se vor amplasa la baza de la Deveselu, în anul 2015²⁷.

Amintim faptul că România urmărește dezvoltarea unui sistem NATO de apărare antirachetă care să se bazeze pe elementele principale decise la summit-ul de la București (2008), reiterate la cel de la Strasbourg-Kehl (2009) și integrate în Noul Concept Strategic la Lisabona (2010)²⁸, respectiv „indivizibilitatea securității Alianței, solidaritatea aliată și acoperirea integrală a teritoriului statelor membre”²⁹.

Autoritățile de la București au subliniat, de altfel, faptul că participarea la dezvoltarea sistemului american de apărare anti-balistică reprezintă o reconfirmare a „relației speciale cu SUA”, proiectul contribuind la „creșterea gradului de securitate a țării noastre și a continentului european”³⁰.

În ceea ce privește colaborarea bilaterală în domeniul gestionării altor amenințări la adresa securității interne sau internaționale, aceasta are deja o vechime considerabilă. Cooperarea strânsă cu SUA în domeniul combaterii terorismului are tradiție, țara noastră aderând, din anul 2004, la principiile documentului „Proliferation Security Initiative”, inițiativa americană destinată combaterii proliferării armelor de distrugere în masă, prin blocarea transferurilor ilicite pe toate căile de transport utilizate de infractori³¹.

Cooperarea multidimensională s-a materializat, de asemenea, prin destructurarea unor rețele de criminalitate cibernetică atât pe teritoriul național, cât și în Statele Unite, a căror activitate aducea importante prejudicii companiilor americane. Amintim numai ampla acțiune comună desfășurată în iulie 2011, când zeci de persoane au fost arestate pentru infracțiuni cibernetice în România și în Statele Unite, ca urmare a schimbului de informații între cele două servicii de intelligence, SRI și FBI³².

²⁷ Ari Berg, *NATO: Prima etapă a scutului antirachetă e oficială*, Agenția de știri și analize a Mării Negre, 21 mai 2012, <http://www.karadeniz-press.ro>, accesat la 28.05.2012.

²⁸ Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation, Adopted by Heads of State and Government in Lisbon, *Active Engagement, Modern Defence*, <http://www.nato.int>, accesat la 15.12.2011.

²⁹ Paragrafele 50-53 din Declarația șefilor de state și de guverne adoptată la Summitul NATO de la Strasbourg-Kehl (4 aprilie 2009), la <http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=42237&idlnk=&cat=26105>, accesat la 10.06.2009.

³⁰ <http://www.presidency.ro>, 28 aprilie 2010, accesat la 05.06.2011.

³¹ <http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=27058>, accesat la 10.05.2011.

³² Declarația de presă a directorului FBI, domnul Robert Mueller în urma întâlnirii cu directorul SRI, domnul George Cristian Maior, 07.12.2011, <http://www.sri.ro>, accesat

Declarația comună a directorilor Serviciului Român de Informații, George Cristian Maior și FBI, Robert Mueller, cu ocazia vizitei înaltului oficial american la București, decembrie 2011, a reliefat faptul că dialogul și cooperarea, în special pe componenta de cyberintelligence, domeniu în care SRI este autoritate națională din anul 2008, dar și în ceea ce privește combaterea criminalității economice și financiare s-a aprofundat și diversificat. Practic, reprezintă o formă concretă a dorinței celor două părți de consolidare a Parteneriatului Strategic pe componenta de securitate.

O altă realizare de succes a implicării americane în sprijinirea eforturilor naționale de combatere a noilor amenințări la adresa securității regionale și nu numai, este reprezentată de apariția și dezvoltarea *Centrului Regional SECI pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere*³³. Principala misiune a Centrului Regional, deschis la București la 16 noiembrie 1999, o constituie facilitarea schimbului de informații între structurile de securitate și intelligence ale țărilor membre³⁴, în scopul combaterii criminalității organizate cu ramificații transnaționale.

Importanța sa rezidă în faptul că Centrul SECI este singurul instrument regional care contribuie direct la sprijinirea eforturilor instituțiilor de aplicare a legii din sud-estul Europei pentru combaterea criminalității transfrontaliere³⁵. Experiența și rezultatele înregistrate din momentul apariției până în prezent, îl recomandă drept instituția pregătită pentru a oferi expertiză specializată structurilor cu sarcini similare a căror arie de interes o constituie Regiunea Extinsă a Mării Negre.

Centrul SECI, fiind un format de succes în ceea ce privește colaborarea „pe teren” între instituțiile de securitate, are de explorat noi dimensiuni ale cooperării regionale în domeniile economic, militar, de protecție a mediului, de consolidare a infrastructurilor critice, abordând astfel, multiplele paliere ale conceptului actual de securitate.

4. Concluzii

Relația specială cu Statele Unite își dovedește utilitatea cu atât mai mult cu cât, nici în prezent, Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană

la 29.05.2012.

³³ *Centrul Regional SECI pentru Combaterea Infracționalității Transfrontaliere*, <http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=29242&idlnk=1&cat=3>, accesat la 28.01.2012

³⁴ Statele participante la SECI sunt Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, FYROM, Republica Moldova, România, Slovenia, Turcia și Ungaria, existând, de asemenea și state susținătoare – Austria, Germania, Italia, Elveția, Statele Unite și Ucraina.

³⁵ SECI CENTER BUCHAREST, http://www.secicenter.org/m106/About_SECI, accesat la 15.11.2011.

nu au o viziune strategică comună referitoare la Regiunea Extinsă a Mării Negre. Aceasta se datorează atât diferențelor conceptuale, cât și faptului că, spre deosebire de Europa Centrală și de Est, unde integrarea în NATO și UE erau indisolubil legate, în spațiul Mării Negre situația este diferită, doar România și Bulgaria făcând parte din cele două structuri.

Prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate (European Neighborhood Policy – ENP), Uniunea Europeană urmărește să creeze un „cerc de prieteni” în jurul periferiei sale, inclusiv la Marea Neagră. În mod similar, subliniind faptul că regiunea este, în același timp, o „punte” către regiunea bogată în energie a Mării Caspice și o barieră în fața amenințărilor transnaționale, NATO promovează o concepție „punte/barieră” pentru această zonă.

În mod cert, SUA și-au asumat parteneriatul strategic cu România dincolo de realități ce constituiau bariere clare, precum diferența de statut internațional, compatibilitate și capacități de natură politică, economică sau militară. Putem aprecia faptul că relația consolidată cu Statele Unite a ajutat România să parcurgă drumul de la statutul de consumator de securitate, la cel de furnizor de securitate atât în zona Balcanilor cât și în spațiul Mării Negre.

Din aceste considerente, prin politica externă națională s-au stabilit ca obiective de referință, în următorii ani, adâncirea substanței parteneriatului România-Statele Unite pe componentele sale esențiale: dialog politic, securitate internațională și cooperare economică, prin consultare reciprocă și acțiune externă coordonată.

Prezența militară americană și cuprinderea României în proiectul antirachetă, conferă zonei Mării Negre în general și țării noastre în special o importanță strategică sporită, aspect de neimaginat la începutul anilor '90.

De asemenea, la nivel național s-a apreciat corect faptul că securitatea spațiului euroatlantic este indivizibilă, iar dilema euroatlantism-europenism este contraproductivă. Strategia Națională de Apărare a Țării (2010) evidențiază necesitatea aprofundării parteneriatului UE-NATO și, implicit, rolul pozitiv al prezenței americane pe continent, deoarece cele două entități nu sunt concurente în ceea ce privește securitatea europeană³⁶.

Aceasta în condițiile în care SUA sunt nu numai aliatul și partenerul nostru strategic, dar și aliatul și partenerul strategic al Europei comunitare, iar între cele două maluri ale Atlanticului nu există incompatibilități și divergențe esențiale și ireductibile.

³⁶ Strategia Națională de Apărare, București, 2010, <http://www.presidency.ro/static/ordine/SNAp/SNAp.pdf>, accesat la 27.03.2012.

Bibliografie

1. Asmus D. Ronald, Bruce Jackson, *The Black Sea and the Frontiers of Freedom*, in „Policy Review”, June-July 2004.
2. Bidu Ioan, Troncotă Cristian, *Coordonate de securitate*, Editura ANI, București, 2005.
3. Cioroianu Adrian, *Geopolitica Matrioșkăi*, Editura Curtea Veche, București, 2009.
4. Cohen Ph. D. Ariel and Conway Irwin, *U.S. Strategy in the Black Sea Region*, in Background, No. 1990, December 13, 2006, Published by The Heritage Foundation, www.heritage.org/research/RussiaandEurasia/bg1990.cfm.
5. Emerson Michael, *President Yanukovich's Dubious Deal*, May 5, 2010, <http://www.ceps.eu/book/president-yanukovich's-dubious-deal>.
6. Ionescu E. Mihail, *Regiunea Extinsă a Mării Negre: privire istorică și dinamici contemporane*, în Regiunea Extinsă a Mării Negre. Concept, evoluție, perspective, „Occasional Papers”, 6th Year, 2007, No. 10.
7. Jackson P. Bruce, *The Soft War for Europe's East*, in Ronald Asmus (editor), *Next Steps in Forging a Euro Atlantic Strategy for the Wider Black Sea*, Washington D. C.: George Marshall Fund of the United States, 2007.
8. Maior Cristian George, *Noul Aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului XXI*, Editura RAO, București, 2009.
9. Ougartchinska Roumiana, Jean Michel Carré, *Războiul gazelor*, Editura ANTET, Prahova, 2009.
10. Pekala Mark, *Remarks at the „Economic Development Security in the Black Sea Region”*, Center for Strategic and International Studies Conference, Washington DC, October 31, 2006.
11. Pop Adrian (coord.), *Spre o strategie europeană în bazinul Mării Negre. Cooperarea teritorială*, Proiect SPOS 2007 – Studii de strategie și politici, Institutul European din România, București, 2007.
12. Popa Vasile, *Redislocarea bazelor militare ale SUA în Europa de Est – România*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
13. SECI CENTER BUCHAREST, <http://www.secicenter.org/m106/AboutSECI>.
14. *Strasbourg/Kehl Summit Declaration*, April 4, 2009, www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm?mode=pressrelease.
15. *Strategia Națională de Apărare a Țării*, București, 2010, <http://www.presidency.ro>.

16. *Strategia de Securitate Națională a României. România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă*, București, 2006, <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>.

17. Tsereteli Mamuka, *New Strategic Realities in the Black Sea/Caspian Region*, Central Asia-Caucasus Institute, February 17, 2010.

Surse Internet

<http://www.conflictstudies.org.uk/>, *Conflict Studies Research Centre*

<http://www.silkroadstudies.org/>, *Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. A Joint Transatlantic Research and Policy Center*

<http://www.mae.ro>

<http://www.presidency.ro>

<http://www.sri.ro>